

Locuint'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactionii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Roman'a:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschis
20 cr. de linia
Unu esemplariu costâ 10 cr.

Pest'a, ^{29 oct.} ^{10 nov.} 1868.

(II.) A graitu si „intieptulu tieriei!“ Natiuni cu consciinti'a de dreptu si dreptate, auditi cum esplica aceste concepte sublime barbatulu, câru-i-a si'a datu epitetulu de „intieptu alu tieriei“; priviti mai de aproape §§-ii cari urmeza mai la vale, redactati in sectiunea VI a dietei Ungariei si meniti de a face dreptu si dreptate majoritatei poporatiunei Ungariei; aduceti-ve aminte, câ acesti §§-i s'au satoritu asiè precum i vedeti, la initiativ'a barbatulu, care d'in gratia nu scimu cui conduce asta-di destinele Ungariei, sub auspiciile barbatulu de statu, politiculu si legistulu *ungurescu* Franciscu *Deák*! — si nu veti avè trebuintia de alte dovedi pentru a ve convinge, câ simtiulu de dreptate alu unguriloru este *apesarea* natiuniloru colouitorie si drepturile, cari voru sè recunoscã ei acestoru natiuni, sunt o impoterire data de unguri pentru unguri, ca sub scutulu ei sè-si pota validã tendintiele de *magiarizare*, pre fatia, neimpiedecati, aperiati de *lege*. Primulu § ni-o spune acèst'a verde candu dice, câ „*toti cetatienii Ungariei formeza una natiune, natiuneu una si nedespartita ungresca*“; la care daca vomu mai adauge si cuprinsulu celoralalti §§-i, cari dicteza limb'a *unguresca* pentru tote natiunile si pentru tote locurile, vomu avè aci in putiene cuvinte cuprinsulu intregi plenipotentie, ce unguiri voru sè-si dee sie-si prin dieta in privint'a celoralalte natiuni. In fati'a acestui faptu, noi, — cari amu doritu si dorimu d'in anima o impacare a natiuniloru colouitorie pre basea perfecte indreptatiri egali, cari avemu credint'a cea mai firma câ acesta patria comune numai pre basea unei asemenea impacatiuni pote avè vr' unu venitoriu fericitu, — nu potemu crede alt'a, de câtu câ unguiri conducatori voiescu ex proposito sè intarite natiunile colouitorie un'a contr'a altei-a, voiescu intr'adinsu sè revolte simtîrile cetatieniloru cu cunoscintia de dreptu si dreptate, câ-ci altmintrea n'ar' cercã a despoia pre celalalte natiuni de natiunalitatea loru prin lege, ce'a ce n'a facutu neci trecutul intunecosu. Dara la urma ori ce au de cugetu unguiri, cumcã o impacatiune cum o dorescu natiunile cari constituiescu majoritatea tieriei, nu o voiescu, este chiaru ca lumin'a sorelui, si de ore ce natiunile neunguresci nu pretindu decãtu respectarea dreptulu si a dreptatei, este asemenea de chiaru, câ unguiri calca in petiore aceste principie sacre, si fiindu asta-di la putere pre semne cugeta câ „*acum ori neci odata*“ dora si-voru potè realisã visurile. Inse altmintrea stã lucrulu, daca vomu considerã câ nu tote propunerile se potu si realisã. Daca domnulu *Deák* ar' fi creatu insu-si natiunile neunguresci d'in Ungari'a si le-ar' fi sustienutu d'in puterea sa, atunci da, procesulu nostru ar' fi pierdutu. Inse fiindcã d'in norocire dlu *Deák* se *numesce* numai „intieptulu tieriei“ si este departe de a aretà fapte supra-naturali, ca ceialalti moritori sè se inchine dictãriloru dsale, si fiindcã e vorba de vietia constitutiunale, proieptulu dsale nu ne va aduce nice de câtu la desperatiune, d'in motivu, câ acestu proieptu, radicatulu chiaru la valore de lege prin voturile deputatiloru unguiri, pentru natiunile neunguresci d'in Ungari'a nu pote avè neci o valore, nu pote fi neci candu obligatoriu pentru aceste natiuni. Nu pote -fi obligatoriu, pentru câ intr'unu statu constitutiunale legile se aducu prin participarea poporulu, validata prin mandatarii sèi, era mandatarii natiunei romane, suntemu prea convinsi, nu-si voru da neci odata concursulu loru pentru unu lucru chiar' imposibilu, pentru stergerea esistintiei maicei loru; mandatarii natiunei romane, cari s'au luptatu in sectiuni cu atãt'a energiã si devotamentu contr'a insultei trentite de

fratii unguiri in fati'a celoralalte natiuni, suntemu deplinu convinsi, voru dovedi unguriloru si in dieta, câ natiunei romane nu-i trebuie nimic'a d'in gratia ungresca, câ natiunea romana pretinde recunoscerea toturoru drepturiloru sale, si respinge acelu proieptu batjocuratoriu cu totu despretiulu, cu care lu respingemu asta-di noi, si cu noi d'impreuna tota suflarea romana, ba chiar' si multi unguiri neorbiti de patim'a suprematisarei. Validitatea legi votate de majoritatea camerei aci n'are si nu pote avè locu, câ-ci natiunea romana si celalalte natiuni neunguresci nu potu concede, ca sè decida unguiri despre esistintia sèu neesistintia loru. Cestiunea natiunale nu se pote deslegã decãtu prin concursulu toturoru deputatiloru natiuniloru interesate. Ori-ce alta deslegare este anticonstitutiunale, este arbitriu, este mesura absolutistica, si mesuroru absolutistice, precum mai amintirãmu, se pote castigã valore numai prin fortia brutã, era in cofisciintia ele nu potu obligã pre neci unu cetatienu, cu atãt'a mai putienu pre una natiune sèu chiar' pre mai multe natiuni compacte, cari sunt totu atãti-a factori ai statulu. Astufeliu standu lucrulu privimu primirea proieptulu d'in cestiune prin deputatii unguiri ca o sageta aruncata de frãtietatea ungresca, in pieptulu natiunei romane ca unu adausu la suferintiele seculari, inse inarmati cu esperintiele trecutulu nu tremurãmu neci de acesta lovitura noua. Onorea natiunei nostre aperiata prin resolutiunea, energiã si devotamentulu barbatiloru nostri d'in diet'a Ungariei, n'insuffla poteri noue, si numai unu mediulocu este, care sè pota frange paciinti'a romanulu, care n'a incetatu neci pre unu momentu a crede, câ dreptatea trebuie sè triumfe. Se voru folosi unguiri de la putere si de acestu mediulocu, pentru care se vede câ se pregatescu, noi nu voimu a cercã, inse neci de acèst'a nu ne infiorãmu, ci declinãmu tote consecintiele procederei loru necorecte si nedrepte preste totu, cum declinãmu si consecintiele legi pentru celalalte natiuni esclusivu asupr'a capulu loru, si in convingerea firma, câ drepturile cari nu ni se recunoscã asta-di, voru trebuì sè ni se recunoscã mane, facemu sè urmeze aci §§ ii stramutati in proieptulu lui *Horvãth-Kerkãpolyi*.

Proieptu de lege in obieptulu egalei indreptatiri a natiuniloru.

(Testulu mai nou alu comisiunei.)

§. 1. Toti cetatienii Ungariei formeza in privint'a politica *una natiune, natiunea una si nedespartita ungresca*, alu cârei-a membru egal indreptatitu este totu cetatienu fia de ori care natiunalitate.

§. 2. Acesta indreptatire egale este supusa la norme deosebite numai in privint'a intrebuintiarei oficiali a deosebitelor limbe d'in tiera si numai in câtu este necesaria cu privire la unitatea tieriei la possibilitatea si oportunitatea practica a guvernarei si a administratiunei, si la esigintiele administratiunei rapedi si punctuali a justitiei. De acè'a

§. 3. D'in caus'a unitatei natiunei politice, limb'a de statu a Ungariei este *cea ungresca*.

§. 4. Limb'a consultariloru si de manipulare a dietei Ungariei este *eschisivu cea ungresca*.

§. 5. Legile se creeza in *limb'a ungresca*; dara au a se edã in traducere autentica si in limbele toturoru natiunalitatiloru cari locuescu in tiera.

§. 6. Limb'a oficiala a guvernulu tieriei in toti ramii guvernarei este *cea ungresca*.

§. 8. In adunãrile juredictiuniloru, totu insulu care are dreptulu cuventulu, pote vorbi ori *unguresce*, ori in limb'a sa materna, daca ace'a nu este *cea ungresca*.

§. 12. In privint'a administrarei justitiei, la judicatoriele de I instantia, atãtu cu privire la limb'a

manipularei, la limb'a portarei proceselor civili ori criminali, decurga acele-a cu sèu fãra intrevenirea de advocatu, câtu si cu privire la limb'a sentintieloru ce voru avè a se aduce, se va sustienè pretotindenea prasea de pan'acum, pana ce nu va decide legelatiunea a supr'a regularei finali a juredictiuniloru de I-a instantia si a intruducerei procederei verbali.

§. 13. Juredictiunile besericesci si-determina ele limb'a manipularei.

§. 15. In procesele apelate, daca acele nu decurgu in limb'a ungresca, sèu sunt provideute cu documinte neunguresci, forulu apelatoriu traduce atãtu procesulu câtu si documintele in câtu este de lipsa in limb'a ungresca, prin translatorii autentici, cari voru fi aplicati la forurile apelatorie pre spesele statulu, si apoi esamineza procesulu in acesta traducere autentica.

Forulu apelatoriu va aduce resolutiunile, decisiunile si sentintiele sale totdeuna in *limb'a oficiala* a statulu.

Retramitiendu-se procesulu la respectiv'a juredictiune de I-a instantia, acèst'a va fi olegata a publicã si respectivu a edã resolutiunile, decisiunile ori sentintiele forulu apelatoriu, fie carei partide, si in limb'a in care acèst'a poftesce, in câtu acea limba ar' fi limb'a de manipulare a judecatoriei sèu ore care limba protocolaria a juredictiunei.

(§§-ii 7, 9, 10, 11, 14, si 16—32 sunt luati d'in proieptulu canoscutu alu lui *Kerkãpolyi-Horvãth*.)

Petitiunea

Romaniloru subcodreni d'in Salagiu pentru deslegarea urgente a cestiunei natiunale, in sensulu proieptulu de lege, facutu de deputatii romani si serbi d'in diet'a Ungariei.

(Presintata dietei in siedinti'a d'in 28 oct. prin dlu A. Medanu.)

Inalte corpu legelativu!

Dupace in anulu 1848 s'au enunciatu principiele libertãtii, egalitãtii si frãtietãtii in mai tote staturile europene, intre aceste-a si in Ungari'a, natiunea romana a acceptatu cu totu dreptulu, câ aceste principie nu voru remanè pentru d'ins'a numai frase gole, ci se voru realisã, se voru aplicã si pentru Romani era nu numai in contr'a loru. Natiunea romana a speratu cu totu dreptulu, câ voru incetã asupririle secularie si persecutiunile continue, ce paru a fi privite acum dreptu prescriu contra natiunei romane. Natiunea romana a acceptatu, câ cei cari conduc destinele tieriei voru fi pricepundu spiretulu tempulu, care rechiamã egalitate adeverata, pretinde recunoscerea fiacarei natiuni.

Natiunea romana a acceptatu cu totu dreptulu, câ nu i se va denegã dreptulu de a se usã de limb'a sa natiunale; a speratu, câ se voru observã de una parte legile tieriei si ecuitatea, de alta parte dreptulu fia-caru cetatienu de a fi aplicatu in functiuni publice dupa capacitate, er' nu dupa principiele politice si natiunalitate. A acceptatu, câ preutimea romana, invetiatorii romani si scolele romane voru sè participeze in beneficiile statulu in proportiune cu ale altoru natiuni si in specie cu ale natiunei magiare; câ-ci precum participeza fia-care natiune la suportarea sarcineloru statulu, ar' fi dreptu si ecuitabile sè participeze in mesura egale si in beneficiile statulu.

Cu unu cuventu: natiunea romana a speratu, a acceptatu cu totu dreptulu, câ pretensiunile ei drepte, formulate si manifestate de atãte ori si intr'unu modu de una modestia ne mai audita, voru fi considerate, — drepturile ei voru fi precisate prin lege, si nu voru fi lasate arbitruului si fortiei.

Dar' tote sperantiele sunt in dar, tote acceptãrile sunt fãra vr'unu resultatu.

Libertatea, egalitatea, frãtietatea sunt frase gole pentru Romani. Dupa parerea nostra, natiunea romana asta-di e in mai mare sclavia, ca inainte de 1848, candu celu putienu erãu legi, cari precisau marginile sclaviei. Inainte de 1848 flii natiunei romane erãu sclavii onoru

